

MEHMED PAŞA, Sultanzâde

(ö. 1056/1646)

Osmanlı sadrazamı.

İstanbul'da doğdu. Vefatı sırasında yaşının henüz elliye ulaşmadığı bilgisinden hareketle 1600 yılı civarında doğduğu tahmin edilir. Kaynaklarda Civan Kapıcıbaşı, Semîn gibi lakaplarla da anılır. Sultanzâde lakabı ise büyük annesinden, Kanûnî Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan'ın Rüstern Paşa ile evliliğinden olma Ayşe Sultan'dan gelir. Babası, Sokullu Mehmed Paşa'dan sonra vezîriâzam olan Semiz Ahmed Paşa'nın oğlu Abdurrahman Bey, annesi Cigalazâde Sinan Paşa'nın kızı Ayşe Sultan'dır. Bu aile bağlarından ötürü dönemin bazı kaynaklarında "Rüstern Paşa ahfadından" şeklinde de tanıtılır. Semîn (semiz) lakabının ise dedesi Ahmed Paşa'dan geldiği açıktır. Hânedanla akrabalığından dolayı küçük yaşından itibaren saraya girip çıktığı düşünülebilir. Kaynaklarda ilk görevinin II. Osman zamanına rastladığı, henüz yirmili yaşlara girmeden 1030 (1621) Hotin seferi sırasında kapıcıbaşı olarak (*Topçular Kâtibi*, II, 759) saraydan taşra görevine çıktığı belirtilir. Civan Kapıcıbaşı unvanının da genç yaşta böyle önemli bir vazife dolayısıyla verildiğinden söz edilir. 1040'ta (1630-31) vezirliğe getirilmesine kadar geçen süre içindeki görevleri hakkında onu yakından tanıyan ve henüz hayatta iken biyografisini yazan tarihçi Mehmed b. Mehmed bazı ilginç bilgiler aktarır. Buna göre babası Abdurrahman Ağa, III. Mehmed zamanında kapıcıbaşı idi ve muhtemelen oğlu küçükken vefat etmişti. Mehmed Paşa büyükannesi Ayşe Sultan'ın gözetiminde iyi bir eğitim aldı, lalaların yanında büyüdü. Fakat zamanla aile içinde büyükannesinden başka kimsesi kalmadı. Genç yaşta iken yaşı sekene ulaşan Ayşe Sultan'ın bütün işlerini üstlendi (Ayşe Sultan'ın 1594'te vefat ettiği belirtilirse de bu doğru olmamalıdır. Onun en geç 1618 yılına kadar yaşadığı, nikâhlandığı Aziz Mahmud Hüdâyî ile birlikte ikinci defa hacca gitmesiyle teyit edilebilir. Mehmed Gülşen, *Aziz Mahmud Hüdâyî*, s. 9). Ailesinden büyük atası Rüstern Paşa'nın, dedesi Ahmed Paşa'nın ve büyükannesi Ayşe Sultan'ın vakıflarını da yine bu yaşlarda yönetti, bu arada kendisine hânedanla uzaktan da olsa akrabalık bağı bulunanlara tevcih edildiği üzere, kapıcıbaşılık pâyesi verildi. Ardından vezâret rütbesiyle divan üyesi oldu (*Mehmed b. Mehmed er-Rûmî*, s. 104). Doğrudan vezir-

liğe getirilmesi muhtemelen hânedan ile olan bağının bir sonucudur. Topçular Kâtibi'nin yazdığına göre (II, 985) Bağdat seferine çıkılacağı sırada 1633'te IV. Murad'ın yaptığı bir teftişte ordu işiyle ilgilenmeyen vezirler arasında yer aldığı tesbit edilince Kıbrıs'a sürüldü. Naîmâ'nın kaynağının nakline göre ise Rodos'a sürgüne yollanmış ve mallarına el konulmuştu (*Tarih*, III, 760). Bir yıl kadar sonra affedilip döndüğünde kendisine bir yıl herhangi bir görev verilmedi, ardından tekrar vezir oldu ve 1045 Şâbanında (Ocak 1636) asker sürme emriyle Anadolu eyaletine gönderildi. 1046 Muharreminde (Haziran 1636) İstanbul'a döndükten sonra vezirlik görevini sürdürdü. Nitekim 10 Şevval 1046 (7 Mart 1637) tarihinde kubbe vezirleri arasında adı geçer (*Topçular Kâtibi*, II, 1009, 1045-1046).

Mehmed Paşa'ya 25 Cemâziyelevvel 1047'de (15 Ekim 1637) Mısır beylerbeyliği verildi, bu sırada ikinci vezir durumundaydı. Mehmed b. Mehmed bu önemli göreve tayinine itiraz edildiğini, buna gerekçe olarak da hânedanın kız tarafından gelenlere büyük eyaletlerin verilmemesinin ileri sürüldüğünü belirtir. Mehmed Paşa ise bunun artık terkedilmesi gereken eski bir uygulama olduğunu, 350 yıldır sultanzâde olanlardan hânedana yönelik bir tehdidin vuku bulmadığını, bundan dolayı bu gibi itirazlara itibar edilmemesi gerektiğini söyleyerek IV. Murad'ı ikna etmişti (*Mehmed b. Mehmed er-Rûmî*, s. 104). 1047 Recebinde (Aralık 1637) vardığı Mısır'da üç yıla yakın bir süre kaldı, burada giderek güç kazanan mahallî beylerin nüfuzunu kırmaya çalıştı, hatta Bağdat seferi için Mısır'dan Şevârib Rıdvan Bey'in (Kâsımî) kumandasında askerî bir kuvvet yolladı. Mısır'da vergilerin toplanmasında titizlik gösterdi. Zülfikâriyye kolunun lideri Emîr-i Hac Rıdvan Bey ile geçinemediğinden onun nüfuzunu da kırmaya çalıştı, köylelerini ve emlâkını müsâdere etti (*Çerkesler Kâtibi*, s. 157). Bu arada kendisi de hayli zenginleşti. Silâhdar Yûsuf Paşa ile Vâlide Kösem Sultan'a ve diğer önemli harem mensuplarına yolladığı hediyeler maddî durumunu ortaya koyar (*İA*, VII, 606; TSMA, Envanter nr. 12248). 15 Rebülâhîr 1050'de (4 Ağustos 1640) görevinden azledilip İstanbul'a dönünce yeniden kubbe veziri oldu ve darphane işlerinin yoluna konulmasıyla görevlendirildi.

Azak Kalesi'nin kurtarılması maksadıyla serdar olarak Özi valiliğine tayini (4 Zilkade 1051 / 4 Şubat 1642) Mehmed Paşa için önemli bir dönüm noktası oldu. Kı-

rım'da Tatar hanıyla birlikte hareket edip Azak'a yöneldi, Kazaklar'ın kaleyi tahrip ederek çekilmelerinin ardından Azak'a girdi. Kendisi de bu seferde bulunan Evliya Çelebi'ye göre kaleyi yedi ayda yeni baştan inşa ettirdi ve askerî bir üs haline getirdi. Kazandığı başarı İstanbul'daki rakiplerini, özellikle de Vezîriâzam Kemankeş Mustafa Paşa'yı endişelendirdi ve bir süre Özi'de muhafaza hizmetinde kalması sağlandı. Üç ay sonra İstanbul'a gelince tekrar vezir olarak divana katıldı, başarılı seferi dolayısıyla şöhreti hayli arttı. Bu sırada Kösem Sultan ile sıkı iş birliği yapan, içinde Cinci Hoca ve mirâhur Yûsuf Ağa'nın da (Paşa) bulunduğu, sadrazama karşı olan heyette yer aldı. Ardından vezîriâzam tarafından 15 Receb 1053'te (29 Eylül 1643) Şam beylerbeyliği göreviyle merkezden uzaklaştırıldı. Ancak çok geçmeden Kemankeş Mustafa Paşa'nın idamı üzerine (21 Zilkade 1053 / 31 Ocak 1644) sadâret mührü ona gönderildi. Kendisi İstanbul'a gelinceye kadar sadâret makamına Kenan Paşa vekâlet etti. 1 Muharrem 1054'te (10 Mart 1644) İstanbul'a gelip vazifesine başladı. Öncelikle kendi iktidarını zora sokacak güçlü vezirleri İstanbul'dan uzaklaştırdı. Sadâret kaymakamı Kenan Paşa'ya Anadolu, Gürcü Mehmed Paşa'ya Şam, Siyavuş Paşa'ya Erzurum beylerbeyliği verildi. Karaçelebizâde'ye göre Vezir Hüseyin Paşa'nın azledilip Bağdat'a gönderilmesinde ve eskiden beri hasmı olan Kaptanıderyâ Piyâle Paşa ile Kefe Beylerbeyi İslâm Paşa'nın katledilmesinde rolü vardır (*Karaçelebizâde*, s. 360-364). Vezirliğe getirilmesi düşünülen Mısır Valisi Maksud Paşa'yı vaktiyle kendisinin Mısır'da kurduğu düzeni bozması, ayrıca katledilen Vezîriâzam Kemankeş Mustafa Paşa'nın yakın adamı olması dolayısıyla padişahın gözünden düşürüp katlini sağladığı da belirtilir (*a.g.e.*, s. 367; Naîmâ, IV, 1015).

Mehmed Paşa, sadâreti döneminde bir taraftan kendi gücünü pekiştirip makamını sağlamlaştırmaya çalışırken dış meselelerle de uğraştı. Özellikle Girit'e sefer açılması aşamasında Habsburglar için bir problem haline gelen Erdel meselesi, Lehistan ve Rus sınırındaki karışıklıklarla Kırım Hanlığı konusunda bazı tedbirler almaya gayret gösterdi. Osmanlılar'ın Otuz yıl savaşlarıyla uğraşan Avusturya üzerine yeni bir sefere çıkmaması için çalışan elçi Czernin ile görüştü. Czernin, 16 Kasım 1644'te sadrazam tarafından kabul edildiğinde sadrazamın mevcut anlaşmayı tasdik için kendisinden daha önce ödenmeyen haraç dolayısıyla

400.000 filori istediğini ifade eder. Ayrıca Sünbül Ağ'a'nın da bulunduğu gemilerin Malta korsanlarınca baskına uğraması ve malların yağmalanması konusunda 25 Kasım'da Venedik, Fransız, Hollanda ve İngiliz elçilerini huzuruna çağırıldığını, onları Maltalılar'la iş birliği içinde hareket etmekle suçladığını belirtir (Wagner, sy. 2 [1981], s. 152-153).

Sultan İbrâhim'in de etkisiyle Girit'e sefer açılmasına karar verildiğinde savaş hazırlıklarına girişen Mehmed Paşa bu mücadelenin çıkmaza sürükleneceğinin bir ölçüde farkına varmıştı. Başlangıçtaki bazı aksamlar ve yer yer uğranılan başarısızlıklar dolayısıyla seferin aleyhine bir tutum sergilemeye başladı. Ancak genelde Cinci Hoca'nın etkisi altındaki Sultan İbrâhim'i kendisine meylettirecek bir anlayış benimsedi. Bunun yolunun da zayıf karakterli padişahın bütün isteklerini itidalle karşılamaktan geçtiğini sandı. Ancak makamını korumayı başaramadı. Girit seferinde Hanya'nın fâtihi olarak büyük şöhret kazanan Kapitanıderiâ Yûsuf Paşa'nın kendi yerine getirileceğini düşündüğünden onu Mısır valiliğiyle uzaklaştırma çabası içine girmesi, azline giden yolu açmakta gecikmedi. Vaktiyle iyi ilişkiler içinde olduğu Yûsuf Paşa aleyhinde padişah nezdinde teşebbüste bulundu. Naîmâ'nın kaynağına göre Hanya'nın barış yoluyla alınıp içindeki Venedikliler'in mallarıyla birlikte adadan ayrılmasına izin vermesini eleştirdi. Hazineden yapılan sefer masraflarının karşılanmadığını, Yûsuf Paşa'nın boş bir kaleyi ele geçirdiğini, hatta bunun için onlardan para almış olması ihtimalinin bulunduğunu söyledi. Aldığı malların ve paranın soruşturulmasını talep etti. Ancak araya Cinci Hoca ile Kösem Vâlîde Sultan girdi; onlar da sadrazamın Girit seferine aleyhtar bir tavır sergilemesinde Venedik elçisinden aldığı 60.000 dükânın etkisinin olduğunu ileri sürdüler. Bunun üzerine Sultan İbrâhim, Yûsuf Paşa ile Mehmed Paşa'yı huzurunda yüzleştirdi. Yûsuf Paşa'nın sefer karşıtı tutumu yüzünden açık şekilde suçladığı Mehmed Paşa kendisine hâkim olamayarak sert sözler söyledi ve sefer için gerekli her şeyi kendisine sağladığını ifade etti (*Târih*, IV, 1065-1066). Bu tartışmanın da etkisiyle Sultan İbrâhim, 28 Şevval 1055'te (17 Aralık 1645) Mehmed Paşa'yı divanda kazaskerlerle bazı meseleleri görüşürken azletti.

Mehmed Paşa bir süre İstanbul'da kaldı, kendisine Bolu ve Niğbolu sancakları arpalık olarak verildi, ardından Girit seferi

serdarlığına tayin edildi (Ocak 1646). Kara yoluyla Selânik'e gitti, oradan Gelibolu'ya ulaştı ve 10 Rebülâhîr 1056'da (26 Mayıs 1646) donanma ile hareket etti. Su bulmak için karaya yanaşmış olan yirmi altı gemilik Venedik filosuna âni bir baskın düzenleyerek bazı gemilerini tahrip etti. Bu arada Çanakkale yakasına geçti ve Bozcaada'nın kurtarılması buradan toplanan birliklerin sevkini gerçekleştirdi. Morasini kumandasındaki Venedik gemileri Bozcaada'dan uzaklaşmak zorunda kaldı. Ancak bu harekât sırasında donanma kaptanı Mûsâ Paşa'yı geri plana itti, onun sözlerini dinlemedi. Aralarındaki anlaşmazlık üzerine Karadeniz'de bulunan Ahmed Paşa gemileriyle birlikte donanmaya davet edildi. Mehmed Paşa donanma ile 28 Cemâziyelevvel'de (12 Temmuz) Hanya Limanı'na ulaştı, burada iken Suda Kalesi'nin fethini emretti. Suda'nın muhasarası esnasında bizzat topların taşınmasında askere yardımcı oldu, hatta bu yüzden mustarip olduğu fitik rahatsızlığı arttı ve 21 Cemâziyelâhîr 1056'da (4 Ağustos 1646) Kâtib Çelebi'ye göre "humma-i muhrika"dan öldü. Kâtib Çelebi ölüm sebebini, onun deniz savaşlarından hoşlanmaması dolayısıyla Girit seferine serdar tayin edilmesini hazmedememesine, tayinini bir sürgün gibi görmesine, ömrünü rahat içinde geçirmiş "çelebimeşrep" hayat tarzından uzaklaşmasına ve bunun kalbine rahatsızlık vermesine bağlamaktadır (*Fezleke*, s. 790). Karaçelebizâde'ye göre cenazesi deniz yoluyla 11 Ramazan'da (21 Ekim) İstanbul Üsküdar'a getirildi ve Aziz Mahmud Hüdâyî Türbesi yanında daha önceden hazırlanmış mezarına defnedildi (*Karaçelebizâde*, s. 394). Mezarı büyükannesi Ayşe Sultan'ın yaptırdığı ahşap türbesi içindedir. Bugün geçirdiği yangın sebebiyle her iki mezar da açıkta olup şahide taşları bulunmamaktadır.

Sultanzâde Mehmed Paşa'nın şahsiyeti hakkındaki olumsuz yönde bilgiler Kâtib Çelebi'den kaynaklanmaktadır. Kâtib Çelebi onu bir taraftan nazik tabiatlı, çelebimeşrep bir şehir çocuğu olarak tanımlarken diğer taraftan zevk ve safaya düşkün, karaktersiz bir kişi diye nitelendirir (*Fezleke*, s. 804-805). Ayrıca Sultan İbrâhim'in bütün isteklerini yerine getirdiğini, hatta padişahın uygunsuz taleplerine karşı onu uyardıysa aksine kendisinden bir ha ta sâdir olmayacağı yönünde telkinatta bulunduğunu söyler. Padişahın bu gibi sözleri doğru sayıp kendisine itiraz edenlere onun ifadelerini tekrarlattığını, dolayısıyla Sultan İbrâhim'in iyice çıtırdan

çıkmasında rol oynadığını yazar. Şârihulmenârzâde'nin naklettiği bir notu aktaran Naîmâ, Mehmed Paşa'nın devlet işlerini sürdürebilmek için padişahı idare etmeye çalıştığını, böylesine nazik bir dönemde işlerin padişahça aksatılmaması için uğraştığını îmâ eden şu bilgiye yer verir: Mehmed Paşa ile Şârihulmenârzâde'nin babası Şârihulmenâr Efendi bir araya gelip sohbet ederken Mehmed Paşa padişahın gelen bir hatt-ı hümayunu çıkarır. Burada kendisine, "Bre mütevellî yapılı kodoş, bre karpuz kıyafetli pezevenk!" şeklinde hitap edildiği, daha önce ataları tarafından Medine'ye yollanan paraların ve malların geri alınmasının istendiği, emri yerine getirilmediği takdirde derisinin yüzülüp samanla doldurulacağı belirtilir. Mehmed Paşa ağlayarak halinden şikâyet eder ve padişahın bunları câriyeleriyle kadınlarının sevkıyla yazdığını, verdiği emirle ilgileneceğini padişaha bildirip Girit meselesiyle onu oyalayarak konuyu unutturduğunu söyler (*Târih*, IV, 1084). Bu anlatılanların doğru olup olmadığı bir tarafa, Şârihulmenâr Efendi'nin Sultanzâde Mehmed Paşa'nın sadâreti sırasında hayatta bulunmadığı bizzat Naîmâ'nın eserinden anlaşılmaktadır (vefat tarihi 1641, a.g.e., IV, 954). Burada Naîmâ'nın açık bir çelişkisi söz konusudur.

Mehmed Paşa'nın İstanbul'da Uzunçarşı'da bir hanı vardı. Karacaahmet'te Rüstem Paşa Sarayı'nın ona intikal ettiği, Beşiktaş'ta da bir sahilsarayı olduğu, Eyüp'te yine bir sarayı bulunduğu, ayrıca Hersek sancağında Prepol kazasında Kolaşın'da bir kale inşasını başlattığı bildirilir (Evliya Çelebi, I, 155, 195; *Â*, VII, 607). Mîr-i alem iken genç yaşta vefat eden (1651) Süleyman isminde bir oğlunun adı kaynaklarda geçer (Naîmâ, V, 1371). Civankapıcıbaşızâdelere olarak anılan ve XVII. yüzyılın sonlarında büyük bir itibar ve zenginliğe sahip bulunan ailesi, günümüze kadar gelmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mühimme Defteri 90 (haz. Nezihi Aykut v.dğr.), İstanbul 1993, s. 33, hk. 41; s. 173, hk. 205; *Mehmed b. Mehmed er-Rûmî (Edirneli)'nin Nuhbetü't-tevârih ve'l-ahbâr'ı ve Târih-i Âli-Osmân'ı* (haz. Abdurrahman Sağırılı, doktora tezi, 2000), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 104 (*Târih-i Âli-Osmân* kısmı); *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Târihi* (haz. Ziya Yılmaz), Ankara 2003, II, 759, 985, 1009, 1045-1046, 1062, 1161, 1162, 1165-1166, 1174-1176; Kâtib Çelebi, *Fezleke* (haz. Zeynep Aycibin, doktora tezi, 2007), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 692, 724, 726, 732, 734-779, 786, 788, 790, 804-805; *Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin Ravzatü'l-Ebrâr Adlı Eseri*

(1299-1648): *Tahlil-Metin* (haz. İbrahim Özgül, doktora tezi, 2010), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 302, 320, 327, 351-352, 356-357, 360-364, 367, 370, 384, 391-392, 394; *Vecihî, Târih* (haz. Ziya Akkaya, doktora tezi, 1957), AÜ DTCF, s. 51, 56, 60, 66-67, 70; *Evlîya Çelebi, Seyahatnâme* (Dağlı), I, 127-128, 154-155, 195; II, 69; *Naîmâ, Târih* (haz. Mehmet İpsirli), Ankara 2014, III, 760, 829, 867; IV, 958, 989-1066, 1083-1085; V, 1371; *Çerkesler Kâtibi Yusuf'un Selimnamesi'nin Mukayeseli Metin Tenkidi ve Değerlendirmesi* (haz. Mehmet Doğan, yüksek lisans tezi, 1997), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 157; *Osmanlı Sadrazamları: Hadikatü'l-üzerâ ve Zeylleri* (haz. Mehmet Arslan), İstanbul 2013, s. 105-106; *Hüseyin Ayvansarâyi, Hadikatü'l-cevâmi': İstanbul Câmileri ve Diğer Dîni-Sivil Mi'mârî Yapılar* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), İstanbul 2001, s. 412; *Hammer* (Atâ Bey), IX, 171; X, 25, 33-35, 72-73, 82; *Mehmet Gülşen, Hazretî Üftâde: Aziz Mahmut Hüdâi*, İstanbul 1953, s. 9; *Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 391-393; *Yılmaz Öztuna, Devletler ve Hanedanlar*, Ankara 1990, II, 810-813; G. Wagner, "Otuz yıl Savaşları Döneminde Osmanlı ve Avusturya İmparatorluklarının Politikası", *Osm.Ar.*, sy. 2 (1981), s. 152-153; M. Münir Aktepe, "Mehmed Paşa", *İA*, VII, 605-607; A. H. de Groot, "Meşhed Pasha, Sulţan-zâde", *EP* (İng.), VI, 1000-1001.

FERİDUN EMECEN

MEHMED PAŞA, Tabaniyassı

(ö. 1049/1639)

Osmanlı sadrazamı.

Arnavut kökenli olup muhtemelen Taşlıca'dan devşirilmiştir. Öldüğünde elli yaşlarında olduğu belirtildiğine göre 1580'li yılların sonlarında doğduğu tahmin edilebilir. Küçük yaşta girdiği sarayda Dârüssâade Ağası Hacı Mustafa Ağa'ya intisap etti; onun himayesinde müteferrikalık, kapıcılar kethüdâlığı görevlerinde bulundu ve mirâhurluğa kadar yükseldi. 1038'de (1628) vezirlik pâyesiyile Mısır valiliğine tayin edilen Mehmed Paşa önce kubbe vezirliğine, 28 Şevval 1041 (18 Mayıs 1632) tarihinde Topal Receb Paşa'nın yerine vezirîazamlığa getirildi. IV. Murad'ın idareyi bizzat eline aldığı yıllara rastlayan sadrazamlığı zamanında idarî ve askerî kademelerdeki düzeni sağlamakta padişaha sadakatle hizmet etti (Kâtib Çelebi, III, 631 vd.; Mehmed Halife, s. 9-11); başta kapıkulu ocakları olmak üzere etkili bir mücadeleye girişti. Özellikle asayiş konusunda bizzat devreye girerek tebdilik-yafetle İstanbul sokaklarını dolaştı ve âsi kapıkulu sipahilerinin bertaraf edilmesi için uğraştı. Bir ayak divanı sırasında âsilerle yapılan anlaşmada Mehmed Paşa'nın da imzası vardır. İstanbul'un beşte birini etkileyen 1633 Cibali yangınının bütün kullanımından kaynaklandığı gerekçesiyle

Sultan Murad'ın aldığı sert tedbirlerde onun baş destekçisi ve yardımcısı oldu; icraat esnasında kahvehaneler kapatıldı ve meyhaneler yıktırıldı. Taşrada ise Rumeli ve Anadolu beylerbeyliklerinde yapılan timar tevcihlerinin hak edenlere verilmesi için yoklamalar yaptırdı. Bu sırada birçok sipahi ve yeniçerinin ulûfeden vazgeçip timar almaya başladığı nakledilir. Cebeilüb-nan'da Dürzî Emîri Ma'noğlu Fahreddin'in isyanı bastırıldı (1635). Ancak Yemen ve Habeş gibi uzak eyaletlerde duruma hâkim olunamadı.

Safevîler'in Van Kalesi'ni muhasara etmeleri üzerine Sultan Murad'ın İran seferine çıkmasından önce kendisinin hareket etmesi istenince şark serdarı sıfatıyla Üsküdar'a geçti (*Topçular Kâtibi Abdülkadir*, II, 982-983) ve bir hafta sonra yola çıktı (22 Ekim 1633). Bu arada gemilerle şâhî darbzen toplar Payas Limanı'na nakledildi. Paşanın amacı Van'ı kurtarmaktı. Yolda İran'dan kaçan Şirvan hâkimi Dâvud Han'la görüştü. Kışlamak üzere gittiği Halep'te ulûfelerinin ayarı düşük sikkelerle ödenmesine karşı çıkan yeniçerilerle mücadele etmek zorunda kaldı. İyancı elebaşılarını cezalandırarak sükûneti sağladıktan sonra (a.g.e., II, 1006) sefer hazırlıklarına başladı. Baharda Diyarbekir'e geçti ve yaz mevsimini Çülek ovasında geçirdi. Altı ay kadar süren bu bekleyiş sırasında seferin Bağdat'a yönelik olacağı düşüncesiyle hendek doldurmaya ve Dicle

ırmağını Bağdat yönünden kesmeye çalıştı. Bunun için Diyarbekir'de binlerce çuval yapağı hazırlattı (Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, s. 8). Ancak faaliyetlerinden başarılı bir sonuç elde edemedi. Seferin Safevî işgalindeki Revan'a karşı yapılacağını öğrenince padişah idaresindeki orduyla buluşmak üzere Diyarbekir üzerinden Erzurum'a hareket etti ve Zilhicce 1044'te (Mayıs 1635) Sinirovası denilen yerde padişahla görüştü. Tedarik ettiği erzacı ve sancak-ı şerifi teslim etti; padişaha 50.000 kese kuruş, dört murassa' raht ve eyerli at, otuz beş bohça çuha, iki murassa' hançer ve değerli kumaşlarla çeşitli hediyeler sundu. Bu münasebetle kendisine iki samur kürk giydirildi ve ardından İran'a hareket edildi (Hasanbeyzâde Ahmed, III, 1056-1057). On bir gün süren kuşatma sonunda Revan'ın anahtarlarını padişaha teslim edince kendisine hil'at giydirildi ve sadrazamlıkla beraber uhdesine Rumeli beylerbeyliği arpalık olarak verildi (TSMA, nr. D. 2010; Sıdkı Paşa, s. 82; Hasanbeyzâde Ahmed, III, 1080). Mehmed Paşa IV. Murad'la birlikte Revan'da Tebriz'e gitti. Dönüşte bazı yeniçeri birliklerini ve timar sahiplerini yoklamak, serhat meselelerini çözmek için bir süre Van'da kaldı. Bu sırada İran şahına gönderdiği mektupta seferin gerekçesini anlattı ve barışın yararını vurguladı. Ardından Diyarbekir'e gidip padişahla görüştü ve Bağdat seferi hazırlıkları için burada kaldı.

IV. Murad'ın
Diyarbekir
muhafızı
Ahmed Paşa'ya,
Serdârekrem
Mehmed
Paşa'ya
yardım
etmesiyle
ilgili
hatt-ı hümayunu
(İÜ Ktp.,
TY, nr. 6110,
vr. 128^b-129^a)

